

Rekapitulace hlavních univerzálních, regionálních a vnitrostátních instrumentů ochrany lidských práv a mechanismů jejich ochrany podle těchto instrumentů

- ČRo – **Listina základních práv a svobod** (č. 2/1993 Sb.)
 - **soudy** (zejména NSS a odkaz na primární účel v ochraně veřejných subjektivních práv v § 2 SŘS) a Ústavní soud
 - **Veřejný ochránce práv**
 - **Rada vlády pro lidská práva** - v čele **Zmocněnec vlády pro LP** (Jan Litomyský): je poradním orgánem vlády České republiky pro otázky ochrany lidských práv a základních svobod osob v jurisdikci České republiky, který byl zřízen usnesením vlády ČR č. 809 ze dne 9. prosince 1998. Sleduje dodržování a naplňování Ústavy České republiky, Listiny základních práv a svobod a dalších právních norem upravujících ochranu a dodržování lidských práv a základních svobod. Rada dále sleduje vnitrostátní plnění mezinárodních závazků České republiky v oblasti ochrany lidských práv a základních svobod, zejména závazků plynoucích z:
 - a. Mezinárodního paktu o občanských a politických právech,
 - b. Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, c. Úmluvy o ochraně základních lidských práv a základních svobod,
 - d. Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace,
 - e. Úmluvy o právech dítěte,
 - f. Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen,
 - g. Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání
 - h. Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin.Celkový přehled na <http://www.radaevropy.cz/umluvny.php>
- ČRs
 - **ministryně bez portfeje**
 - **Rada vlády pro národnostní menšiny**
 - **Rada vlády pro záležitosti romské komunity**
 - **Rada vlády pro rovné příležitosti žen a mužů** – předsedkyně MbP
- EUo
 - **Evropský soudní dvůr** (už nyní zohledňuje Chartu základních práv EU)
 - **Evropský ombudsman** (jeden z důsledků evropského občanství)
 - Jinak dlouho na bázi různých expertních skupin a setkávání národních představitelů (European group of national institutions for Promotion and Protection of Human Rights – **European group of NHRI's** – dvakrát za rok slet ombudsmanů)
- EUs
 - **European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions** (Dublin Foundation) – nař. 1365/75
 - **European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia** – Vídeň, poskytuje evropským státům data o xenofobii, nař. 1035/97 – přeměněna na **European Union Agency for Fundamental Rights** – nař. 168/2007 – 15.2.2007 – nebude monitorovat v normativním slova smyslu a kritizovat, ale jen radit a poskytovat posudky, jen „research and monitoring“, vydávat výroční a tematické zprávy, komunikovat s občanskou společností - o co méně pravomocí, o to složitější struktura: Management Board, Executive Board (včetně osoby z CoE – je vůbec otázka, jestli EU do CoE nevstoupí), Scientific Committee a Director

- REo (všichni kromě Běloruska-to je žadatel s pozastaveným statutem, protože nedodávalo zprávy o stavu LP, poslední člen je Černá Hora od 5/2007) – ESLP – sídlo a počet soudců? – dnes 45 soudců, 5 devítičlenných sekcí – z nich se vždycky ustaví sedmičlenný senát-chamber (+ 17 členů ve velkém senátu), předseda Jean-Paul Costa
 - **Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod 1950**, původně dvojice orgánů, zrušení dvojstupňovosti 11. Protokolem od 1. 11. 1998 a zůstává jediný **Evropský soud pro lidská práva**:
 - Individuální stížnosti, mezistátní (Severní Kypr, Severní Irsko...)
 - Možnost přiznat náhradu materiální újmy, morální újmy, nákladů řízení
 - Dohled nad výkonem Výborem ministrů
 - Nemůže zrušit rozhodnutí či zákon, v poslední době ale propracovává, co je účinným prostředkem nápravy a vnitrostátní právní řády na to začínají pamatovat
 - Oběť svého úspěchu a reformní návrhy (2004 – 44 128 stížností)
 - Kromě toho také **Commissioner for Human Rights** – od roku 1999, dnes Thomas Hammarberg, navštěvuje země, vydává zprávy, upozorňuje na problémy
- REs:
 - **Evropská úmluva o odškodňování obětí násilných trestných činů 1983** (Evropský výbor pro trestní problematiku (CDPC) Rady Evropy)
 - **Evropský výbor proti mučení zřízený** Evropskou úmluvou o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání 1987
 - **Evropská rámcová úmluva na ochranu menšin 1995** (zprávy pro gen. tajemníka RE)
 - **Evropská sociální charta 1961** a její Výbor expertů prošetřující periodické zprávy (i kolektivní stížnosti)
 - Bez vlastní úmluvy také **Evropská komise proti rasismu a netoleranci**: založena summitem ve Vídni 1993, každý člen RE tam může mít zástupce, sleduje legislativu a vnitřní vývoj, formuluje doporučení: statut dnes: Resolution Res (2002)8 on the statute of the European Commission against Racism and Intolerance
 - + **nad rámcem RE je ještě OBSE** (původně KBSE - Závěrečný akt Helsinské konference z roku 1975 a jeho tři košíky: bezpečnost, spolupráce a humanitární záležitosti, v zásadě bezpečnostní organizace dnes 56 států, organizuje pozorování při volbách)
- **OSN-Charter bodies** (už dle čl. 1 Charty „podporování a posilování úcty k LP“)- založeno GA-10.12. 48 vyhlášená **Všeobecná deklarace lidských práv** (rezoluce GA UN)
 - **Commission on Human Rights (CHR)**, bylo od roku 1946 těleso ECOSOC – letos zanikla svou 62. schůzí – 53 členů, příliš politizována, vliv regionálních skupin a jejich bloků, některé země tam byly proto, aby zabránily vlastní kritice (2002-Vietnam, Sýrie, Čína...), ve výsledku dle Freedom House nadreprezentovány, 2002 africká skupina určovala předsedu a navrhla Libyi, USA se rozzlobily a daly ultimátum – výsledek je Res. 60/251, výslovně zmíněna role NGO's – aktivní jsou hlavně L. A. NGO's
 - **Sub-Commission on the Promotion and Protection of Human Rights** – také zrušena dle Res. 60/251 - původně 'Sub Commission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities' z 1947, přejmenována 1999,

26 nezávislých expertů podle zeměpisného uspořádání, byla think-tank, nikoli orgánem vyšetřovacím, činila obecná doporučení

- **Human Rights Council** – letos vznikl, 47 členů (USA proti, chtěly menší těleso), převzal Special Procedures založené Commission on Human Rights
 - Obecná politická kontrola dosud: Veřejná procedura podle Resoluce ECOSOC 1235 (přijata v roce 1967 reakci na porušování LP v JAR a portugalských koloniích a na to, že Komise dostávala spoustu podnětů, ale neměla mechanismus na jejich zpracování) – projednávala HR Commission veřejně v reakci a systematické porušování LP
 - Neveřejná procedura podle Res. 1503 z 1970 také HR Commission vycházející z oznámení jednotlivců a jiných subjektů, ti se ani nedozví výsledek, Subkomise informovala Komisi, ta mohla informovat ECOSOC či GA, které mohou vládu veřejně odsoudit, o všem se ale hlasovalo, proto to mohl ten stát mnohdy zablokovat
 - Další mimosmluvní monitorovací mechanismy: zvláštní zpravodaj, nezávislý expert či pracovní skupina (např. pracovní skupina pro svévolné zbavení svobody 1980, ta byla první) – dnes 28 tematických, 10 podle zemí (Burundi, Kambodža, KLDLR, Dem. rep. Kongo, Barma, Palestinská území, Haiti, Libérie, Somálsko, Súdán)
 - pod HRC vzniká nová struktura filtrů: „new Complaint Procedure“ na velká porušování LP založená na proceduře 1503 („*consistent patterns of gross and reliably attested violations of all human rights and all fundamental freedoms occurring in any part of the world and under any circumstances*“): taky tajná
 - 1. filtr: Working Group on Communications odmítne dopisem předsedy nesmysly
 - 2. filtr: Working Group on Situations (po 5 expertech, dvakrát za rok setkání) – většinou zamítnou nebo postoupí Radě)
 - 3. Rada může přejít z neveřejné procedury do veřejné a využít své mechanismy: Universal periodic review, Country review of problematic countries, stable review of most problematic places (Occupied territories, Lebanon...)
- **Office of the High Commissioner for Human Rights** – součást Sekretariátu OSN, poskytuje podporu všem orgánům – od 2004 **Louise Arbour**: dříve Chief Prosecutor for The International Criminal Tribunals for the former Yugoslavia and for Rwanda
- **Mezinárodní soudní dvůr** (Charta OSN + Statut), stranami jen státy, přesto se vyjadřuje i k LP (*Nottebohm 1955*)
- **Rada bezpečnosti** - dodržování mezinárodního míru a bezpečnosti (čl. 24 odst. 1 Charty), rozhodnutí podle Kapitoly VII. Charty – intervence
- **Hospodářská a sociální rada** - matka zakladatelka
- **UNHCR**: Vysoký komisař OSN pro uprchlíky
- **OSN: Treaty bodies (7)**
 - **The Human Rights Committee (CCPR)** – Výbor pro lidská práva - monitoruje implementaci Mezinárodního paktu o občanských a politických právech; 18 členů, odborníci nominovaní státy, ale fungující na svou odpovědnost, kvazisoudní povaha, individuální oznámení dle Opčního

protokolu (105 států) + 2. Opční protokol o zrušení trestu smrti 1989, neveřejné řízení bez ústního jednání (to mají jen CAT a CERD), výstupem je stanovisko:

- **The Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR)** - Výbor pro hospodářská, sociální a kulturní práva - monitoruje implementaci Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights 1966; jen zprávy od roku 1987, soft law;
- **The Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD)** - Výbor pro odstranění rasové diskriminace - monitoruje implementaci Úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace, International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination 1965
- **The Committee on the Elimination of Discrimination Against Women (CEDAW)** - Výbor pro odstranění diskriminace žen - monitoruje implementaci Úmluvě o odstranění všech forem diskriminace žen, Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women 1979;
- **The Committee Against Torture (CAT)** - Výbor proti mučení při Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, monitoruje implementaci Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment 1984;
- **The Committee on the Rights of the Child (CRC)** - Výbor pro práva dětí - monitoruje implementaci Úmluvě o právech dítěte, Convention on the Rights of the Child 1989;
- **The Committee on Migrant Workers (CMW)** - Výbor pro ochranu práv migrujících pracovníků a členů jejich rodin - monitoruje implementaci Úmluvy o právech migrujících pracovníků a členů jejich rodin, International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families 1990 ;
- + budou ještě dvě nové smlouvy s tělesy: **International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance a Convention on the Rights of Persons with Disabilities**
- Společné funkce:
 - **General comments** – obvykle o jednotlivých právech nebo problémech, rychlý přehled názorů i dosavadních rozhodnutí
 - **Reports procedure**: posuzování obecných zpráv od států – state reports (rok po přistoupení, 2 roky u CRC, pak každé 4 nebo pět let), kombinováno s informacemi z tisku, NGO, agentur OSN, výstupem jsou doporučení v podobě concluding observations (u CESCR, CRC, CMW jediná funkční procedura)
 - **the inquiry procedure** – možnost průzkumu včetně navštívení země (opt-out klauzule)
 - **the examination of inter-state complaints** - nepoužíváno
 - **examination of individual complaints** (CCPR, CERD, CAT a CEDAW) – Opt-in provision
 - setkání představitelů, čímž má být překonána roztržičnost
- + další smlouvy bez orgánu: **Úmluva o zabránění a trestání zločinů genocidia** (1948) – pachatelé mají být předáni trestnímu soudu, **Mezinárodní úmluva o odstranění a trestání zločinu apartheidu** (1973), **Úmluva o boji proti diskriminaci v oblasti vzdělávání** (1960) realizaci provádí UNESCO

- SVĚTo – mimo rámec OSN nic (v OSN všichni kromě Tchajwanu a Svaté stolice – má status pozorovatele, snad kromě **ICC – Mezinárodní trestní soud** od 2002 a ochrana LP odstrašením, vznik Římským statutem 1998 * ostatní soudy jinak (ICTY+ICTR vytvořeny Rezolucí RB OSN + Zvláštní soud pro Sierru Leone vzniklý smlouvou mezi OSN a vládou)
- SVĚTs – **MOP** od roku 1919, celá řada úmluv (zejména Úmluva č. 111 o diskriminaci v zaměstnání a č. 107 a 169 o původních obyvatelích) – specificky zapojena do systému OSN

Ze země za zrcadlem:

- **Americká deklarace o právech a povinnostech lidstva (1948)**
- **Meziamerická komise pro LP** (orgán OAS z roku 1969, periodické zprávy, individuální a mezistátní stížnosti a inspekce a kontroly) + **Meziamerický soud pro LP** dle Americké úmluvy o lidských právech z roku 1967 (+ 2 protokoly k ní) – vytvořen 1979, sídlo v San José – mohou k němu jen smluvní strany a Komise, jednotlivce předložit nemůže
- **Meziamerická úmluva o zabránění a trestání mučení 1985**, zprávy k Meziamerické komisi pro LP
- **Africká charta práv člověka a národů 1981 (pod OAJ)**: Africká komise pro LP od 1987 a Africký soud pro práva člověka a národů od 2006 – obdobný model jako začátky ESLP + 1990 Africká charta práv a blaha dítěte (African Charter on the Rights and Welfare of the Child)
- **Všeobecná islámská deklarace lidských práv** vyhlášená v roce 1981 v Paříži (v sídle UNESCO), Káhirská deklarace o lidských právech v islámu přijatá Organizací islámské konference v roce 1990, Arabská charta lidských práv přijatá Ligou arabských států v roce 1994 + z orgánů jen konference: např. Pekingská konference o ženách 1995